

Sygn. akt II UK 426/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku K.L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 29 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 15 stycznia 2015 r., sygn. akt III AUa .../14,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 stycznia 2015 r., sygn. akt III AUa .../14, Sąd Apelacyjny [...] – po ponownym rozpoznaniu sprawy z wniosku K.L. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o rentę z tytułu niezdolności do pracy – zmienił zaskarżony apelacją ubezpieczonej wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 28 grudnia 2010 r., sygn. akt V U .../10, i

poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 10 września 2010 r. w ten sposób, że przyznał K. L. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 sierpnia 2010 r. na okres pięciu lat.

Sąd ustalił, że K. L., urodzona 25 lipca 1968 r., jest z wykształcenia technikiem analityki medycznej. Wnioskodawczyni początkowo pracowała w laboratorium szpitala w K., a obecnie jest zatrudniona w laboratorium medycznym. Wnioskodawczyni wykonuje typowe czynności analityczno – laboratoryjne, przeważnie w pozycji siedzącej. Od dnia 1 sierpnia 2002 r. do dnia 31 lipca 2010 r. otrzymywała rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

Wyrokiem z dnia 25 października 2013 r. Sąd Apelacyjny [...], po rozpoznaniu apelacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] z dnia 28 grudnia 2010 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w [...] z dnia 10 września 2010 r., odmawiającej dalszej renty od dnia 1 sierpnia 2010 r., zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawczyni prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy poczynając od 1 sierpnia 2010 r. na okres pięciu lat, a dalej idące odwołanie i apelację oddalił. Wyrok ten organ rentowy zaskarżył skargą kasacyjną. Wyrokiem z dnia 6 lutego 2014 r., w sprawie II UK 259/13, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części przyznającej ubezpieczonej prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Apelacyjnemu [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd drugiej instancji – odnosząc się do stanowiska organu rentowego, który zwracał uwagę w toku procesu na element ekonomiczny (socjalny), tj. zachowanie możliwości wykonywania dotychczasowej pracy przez wnioskodawczynię – stwierdził, że fakt wykonywania przez wnioskodawczynię pracy laboranta, nie może być decydujący w sprawie o nabycie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, w szczególności, gdy wnioskodawczyni została uznana za częściowo niezdolną do pracy w aspekcie medycznym. Utrata zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji w stopniu znacznym, wskazuje na możliwość zachowania nieznaczej zdolności do takiej pracy. Faktyczne wykonywanie pracy nawet zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, przy niewątpliwie istniejących

ograniczeniach uwarunkowanych stanem istniejących schorzeń, nie stanowi przeszkody w uzyskaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wnioskodawczynie „wniosła” do ubezpieczenia schorzenia dotyczące zniekształcenia kończyn dolnych stóp, ale biegli wskazywali, że doszło do pogorszenia stanu zdrowia, tj. doszło do zaniku kostnego i powstania zaawansowanych zmian zwyrodnieniowych układu kostnego stóp, co przełożyło się na dalszą niewydolność chodu i nasilenie dolegliwości bólowych. Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawczynie z powodu naruszenia sprawności organizmu utraciła w znacznym stopniu zdolność do pracy, a więc w świetle art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.; dalej również jako: „ustawa emerytalna”) jest częściowo niezdolna do pracy, tym samym spełnia przesłanki do przyznania jej prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 sierpnia 2010 r. Uwzględniając regulację art. 13 ust. 2 ustawy emerytalnej Sąd drugiej instancji uznał za zasadne przyznać wnioskodawczynie prawo do renty na okres pięciu lat. Wprawdzie biegli uznali, że schorzenia wnioskodawczynie mają charakter trwałe, jednak biorąc pod uwagę wiek wnioskodawczynie (ur. w 1968 r.), jest osobą stosunkowo młodą i nie można wykluczyć, że przy kontynuowaniu leczenia w przyszłości odzyska poprawę stanu zdrowia. Natomiast w sytuacji braku poprawy stanu zdrowia nie ma przeszkód do tego, aby po upływie pięciu lat ponownie wystąpiła z nowym wnioskiem o dalsze prawo do renty.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego organ rentowy zaskarżył skargą kasacyjną opartą na obydwu podstawach kasacyjnych. W ramach podstawy materialnoprawnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono:

a) błędną wykładnię art. 12 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz.U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.) przez przyjęcie, że osobą częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która zgodnie z treścią opinii biegłego jest zdolna do pracy w wyuczonym zawodzie technika analityki medycznej, z pewnymi ograniczeniami, natomiast nie jest zdolna do wykonywania wszystkich prac na ogólnym rynku pracy;

b) niezastosowanie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej i pominięcie przy ocenie istnienia niezdolności do pracy ubezpieczonej faktu wykonywania przez nią pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji;

c) niezastosowanie art. 57 w związku z art. 102 ustawy emerytalnej i przyjęcie, że prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ustalane po okresie pobierania tego świadczenia, które ustało z upływem okresu, na jaki zostało przyznane orzeczeniem lekarza orzecznika, na podstawie przepisu art. 102 ustawy emerytalnej, stanowi pochodną poprzedniej renty, a odmowa przyznania prawa do renty na kolejny okres wymaga wykazania poprawy stanu zdrowia, a nie ponownej oceny niezdolności do pracy na podstawie wszystkich kryteriów determinujących istnienie niezdolności do pracy.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucono naruszenie art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu medycyny pracy na okoliczność ustalenia, czy ubezpieczona jest częściowo niezdolna do pracy, podczas gdy powyższe ustalenie powinno zostać dokonane w procesie wykładni przepisów prawa przez Sąd na podstawie faktów ustalonych przez biegłego – wpływu naruszenia sprawności organizmu ubezpieczonej na zachowanie zdolności do wykonywania pracy dotychczas wykonywanej przez ubezpieczoną.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu [...] oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji ubezpieczonej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest uzasadniona.

Na wstępie należy wskazać na ewidentnie wadliwe zredagowanie pierwszego zarzutu skargi kasacyjnej przez postawienie zarzutu błędnej wykładni art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz.U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.), podczas, gdy sprawa dotyczyła wyłącznie renty z tytułu niezdolności do pracy.

Przy ocenie roszczeń rentowych, wynikających z art. 57 ust. 1 ustawy emerytalnej, który wśród przesłanek nabycia prawa do sporego świadczenia wymienia stwierdzenie u wnioskodawcy niezdolności do pracy, należy posłużyć się definicjami pojęcia niezdolności do pracy i jej rodzajów (wraz z przesłankami orzekania o niej) zawartymi w art. 12 oraz art. 13 tej ustawy. W myśl pierwszego z powołanych przepisów, niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu, przy czym niezdolność jest całkowita, gdy oznacza utratę możliwości wykonywania jakiejkolwiek pracy, tj. w innych warunkach niż specjalnie stworzone na stanowisku pracy odpowiednio przystosowanym do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r., II UKN 134/00, OSNAPIUS 2002 nr 15, poz. 359) i częściowa, gdy ogranicza się do utraty w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Ustawodawca odróżnia dwa aspekty niezdolności do pracy, tj. ekonomiczny (obiektywne pozbawienie danej osoby możliwości zarobkowania w drodze wykonywania jakiejkolwiek pracy lub pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji) oraz biologiczny (stan organizmu dotkniętego schorzeniem naruszającym jego sprawność). Dopiero koniunkcja tych dwóch elementów pozwala na uznanie danej osoby za niezdolną do pracy. W konsekwencji nie oznacza niezdolności do pracy niemożność wykonywania zatrudnienia spowodowana innymi przyczynami niż naruszenie sprawności organizmu i odwrotnie - nie jest ową niezdolnością biologiczny stan kalectwa lub choroby nieimplikujący wskazanych wyłączeń lub ograniczeń w świadczeniu pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 12 maja 2016 r., III UK 143/15, LEX nr 2054487 i przytoczone w nim orzecznictwo).

Decydujące znaczenie dla prawidłowego zastosowania przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie prawa materialnego miało dokonanie niezbędnych ustaleń faktycznych, a ściślej wyjaśnienie, czy po zakończeniu okresu, na jaki uprzednio przyznano ubezpieczonej prawo do renty, odwołująca się była nadal osobą niezdolną do pracy. Ustalenie tej okoliczności wymagało zaś wiadomości specjalnych w rozumieniu art. 278 § 1 k.p.c. W judykaturze akcentuje się

konieczność zasięgania w sporach o rentę z tytułu niezdolności do pracy opinii biegłych lekarzy specjalności właściwych do oceny stanu zdrowia ubezpieczonych z punktu widzenia możliwości wykonywania zatrudnienia.

W tym kontekście należy wskazać, że Sąd Apelacyjny – ponownie rozpoznając sprawę – uzupełnił postępowanie dowodowe i przeprowadził dowód z opinii biegłego z zakresu medycyny pracy. Biegły potwierdził dotychczas występujące u wnioskodawczynie schorzenia m.in. upośledzenie sprawności obu kończyn dolnych w przebiegu hypotropii obu stóp i rozległych zaników mięśni podudzi, stan po operacji obu stóp końsko-szpotaowych, przebyte zapalenie trzustki, nadciśnienie tętnicze. W ocenie biegłego występujące u badanej choroby narządu ruchu czynią ją trwale częściowo niezdolną do pracy od 1 sierpnia 2010 r. W uzasadnieniu opinii biegły wskazał, że u wnioskodawczynie istnieje zniekształcenie kości stępu, zwężenie szpar stawowych w okolicy stępu oraz paliczków obu stóp, jest duży przykurcz w obrębie obu stawów skokowych. Biegły stwierdził ponadto lewoboczne skrzywienie kręgosłupa lędźwiowego i zmiany zwyrodnieniowo wytwórcze na krawędziach trzonu kręgów lędźwiowych, a także zwężenie szczelin L4/L5 i L5/S1. Powyższe zmiany według biegłego świadczą o destrukcji kostno - stawowej kończyn dolnych, a zmiany te dodatkowo pogłębione są rozległymi zanikami mięśniowymi obu podudzi. Zdaniem biegłego trofika układu kostnego uległa w istotny sposób pogorszeniu. W opinii uzupełniającej biegły podtrzymał swoją opinię zasadniczą podkreślając, że u wnioskodawczynie nie doszło do istotnej poprawy, a przeciwnie - choroba postępuje. Sąd drugiej instancji na podstawie opinii biegłych specjalistów z zakresu neurologii, ortopedii oraz medycyny pracy, tj. opinii z dnia 14 czerwca 2012 r. (neurolog E. H. i ortopeda B. R.) i z dnia 30 lipca 2014 r. oraz opinii uzupełniających tych biegłych ustalił, że wnioskodawczynie jest częściowo niezdolna do pracy zgodnie z poziomem posiadanych kwalifikacji. W szczególności biegli wskazywali, że niedowład kończyn w przebiegu wrodzonej przepukliny mózgowo-rdzeniowej został wniesiony do ubezpieczenia, jednak zniekształcenie stóp z zaburzeniami funkcji układu nerwowego powodowały stopniowe pogorszenie się trofiki układu kostnego i tkanek miękkich, a proces zwyrodnieniowy jest postępujący. Aktualny stan zdrowia wnioskodawczynie uzasadnia uznanie jej za częściowo niezdolną do pracy w

normalnych warunkach na ogólnym rynku pracy. Biegli uwzględnili wszystkie dowody medyczne, brali też pod uwagę fakt wykonywania przez wnioskodawczynię zatrudnienia na stanowisku technika analityki medycznej i uznali, że wnioskodawczyni jest częściowo niezdolna do pracy.

Sąd Apelacyjny wziął zatem pod uwagę również ocenę zdolności do pracy w aspekcie pracy na dotychczasowym stanowisku.

W ocenie Sądu Najwyższego, nie bez znaczenia dla oceny skargi kasacyjnej, są ustalenia, wynikające z zaskarżonego wyroku i akt rentowych, że wnioskodawczyni przez osiem lat od dnia 1 sierpnia 2002 r. do dnia 31 lipca 2010 r. otrzymywała rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy, następnie (po uzyskaniu korzystnego wyroku Sądu z dnia 25 października 2012 r.) Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacał jej rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 sierpnia 2010 r. do 31 lipca 2015 r., a później wnioskodawczyni nabyła, na podstawie decyzji organu rentowego prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na stałe. Skoro więc organ rentowy nie kwestionował trwałej niezdolności wnioskodawczyni do pracy od 1 października 2015 r., to w okolicznościach faktycznych sprawy, nie można podzielić sugestii skargi kasacyjnej o wadliwość zaskarżonego wyroku, dotyczącego prawa do renty, zrealizowanego w całości przed rozpoznaniem skargi kasacyjnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy nie podzielił zarzutów błędnej wykładni art. 12 ust. 1 i ust. 3 ustawy emerytalnej, niezastosowanie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, niezastosowania art. 57 w związku z art. 102 ustawy emerytalnej. Zarzut naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu medycyny pracy, w istocie kontestuje ocenę biegłych lekarzy, co w świetle przedstawionych ustaleń, nie jest uzasadnione na tym etapie postępowania.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.